

Stille Omgang, St. Nicolaasbasiliek, Amsterdam, 16 maart 2024

Mozes drukt de Joden op het hart dat ze nooit hun tocht van 40 jaar door de woestijn van Egypte naar het Beloofde Land moeten vergeten. De woestijn is een plaats waar het moeilijk toeven is. Mozes beschrijft de woestijn als een grote en verschrikkelijke plaats, vol giftige slangen en schorpioenen, een dorstig land zonder water. Je komt er – als je alleen bent – geen mens tegen en bent als het ware aan jezelf overgelaten.

In overdrachtelijke zin spreken wij ook wel van woestijnervaringen: van die moeilijke momenten in ons leven, waarin we het gevoel hebben er alleen voor te staan, waarin mensen die het niet goed met ons voor hebben of andere krachten ons als giftige slangen en schorpioenen belagen, en een zwaar lijden ons als het ware dorstig doet smachten naar bevrijding.

Volken in oorlogsgebieden kunnen dergelijke woestijnervaringen ondergaan. Er is geen vrede, ze worden door tegenstanders belaagd die hen naar het leven staan en hun huis en alles wat ze dierbaar is met de grond gelijk maken. Hun aanvankelijk veilige en geliefde omgeving verandert in een woestenij.

Woestijnervaringen kunnen ook van heel persoonlijke aard zijn. Bijvoorbeeld als we een dierbare verliezen, onze baan verliezen of onze gezondheid, als we psychisch in de knoop raken. Een bijzondere persoonlijke woestijnervaring betreft het sterven. Ook al staan er nog zoveel familieleden of vrienden rond ons bed, het sterven moeten we persoonlijk zonder hen doormaken. Sterven is wellicht een van de in overdrachtelijke zin diepste woestijnervaringen die we kennen. Nogal wat mensen kiezen daarom voor palliatieve sedatie om dat niet bewust mee te hoeven maken, ook al lijden ze niet aan ondraaglijke pijn of andere symptomen.

In 1345 was er een man die in de Kalverstraat woonde en die voor de woestijnervaring van de dood stond. Echter, hij was daarin niet alleen. Hij had tijdig de hulp ingeroepen van de pastoor van de toenmalige Sint Nicolaaskerk, die nu de Oude Kerk heet. Hij ontving de ziekenzalving en het viaticum, dat wil zeggen de heilige communie op de laatste weg in zijn leven. Tevoren zal hij ook hebben gebiecht. Door deze sacramenten was hij niet alleen tijdens zijn sterven. Hij moest de hostie uitbraken, maar het nam niet weg dat hij daardoor al met Christus was verenigd. Hij was niet alleen in zijn sterven. Christus nam hem bij de hand en leidde hem tot de Eeuwige Vader. Een betere voorbereiding op de eeuwige ontmoeting met God, het eeuwige leven bij Hem en de verrijzenis is er niet. Ook Jezus herinnert in het Evangelie aan de ervaringen van de Joden in de woestijn. De stervende man maakte bewust gebruik van het manna, het Brood uit de Hemel, dat God hem gaf.

De Joden hadden ook in de woestijn niet alleen hoeven te zijn. God ging met hen mee en liet voor hen manna, brood uit de hemel, neerdalen en water uit de harde rots ontspringen. Maar zij luisterden vaak niet naar God, evenmin als de toehoorders van Jezus, en daardoor was het voor hen alsof Hij niet bestond. De meeste mensen in onze huidige gesecculariseerde samenleving loochenen ook het bestaan van God of laten Hem niet in hun leven toe. Daarom vertrouwen ze op eigen oplossingen om de woestijnervaringen in hun leven te dempen of weg te nemen. Bij de woestijnervaringen van de dood bijvoorbeeld door euthanasie of palliatieve sedatie.

Maar dat is niet bepaald de beste voorbereiding op de eeuwige ontmoeting met God. Zij willen niet bewust sterven, terwijl dat mogelijk is en laten het Manna met een hoofdletter, het Brood uit de Hemel, voor wat het is en laten zich daardoor niet door Christus bij de hand nemen.

Door het eucharistisch wonder in 1345 in Amsterdam liet Christus zien dat hij werkelijk bij die stervende man in zijn laatste woestijnervaring aanwezig was geweest en hem bij de hand had genomen. Want de vrouw die hem verzorgde, vond de ongeschonden hostie die de stervende had uitgebraakt de volgende dag terug in de haard, toen zij het vuur weer wilde aanmaken. Ze bracht de hostie zorgvuldig in doeken gewikkeld vol eerbied terug naar de pastoor van de Oude Kerk. Tot tweemaal toe keerde de hostie op onverklaarbare wijze terug in het huis van de stervende man. Hiermee wilde Christus benadrukken dat hij hem nabij was geweest in de laatste woestijnervaring van zijn leven.

Wanneer wij de hostie ontvangen, de vrucht van de Eucharistieviering, ontvangen wij ook Christus in ons innerlijk. Als we dat bewust en gelovig doen, dan stellen we zowel op de goede momenten van ons leven als tijdens woestijnervaringen ons uiteindelijk vertrouwen niet op eigen vernuft en eigen methoden, maar op het Brood uit de Hemel dat God ons geeft. Dat is zijn Zoon, die ons op elk moment van ons leven bij de hand neemt, omvormt tot gelijkenis met Hem en ons zo voorbereidt op de uiteindelijke ontmoeting met de Eeuwige Vader, het eeuwige leven en de verrijzenis. Amen.